

این متن از سایت دانشنامه حوزوی "ویکی فقه" اخذ شده است.
برای آشنایی و استفاده بیشتر به نشانی www.wikifeqh.ir مراجعه فرمایید.

مقدس

پرسش: فرآیند تقدس یافتن امور نامقدس چیست؟ به عبارت دیگر چگونه یک چیز یا کسی مقدس می‌شود؟

فهرست مندرجات

- ۱ - مقدمه
- ۲ - معنای مقدس
- ۳ - ویژگی‌های امر مقدس
- ۴ - منشاء تقدس
- ۵ - فرایند قداست یافتن امور
- ۶ - معرفی منابع بیشتر
- ۷ - پانویس
- ۸ - منبع

مقدمه

جهت پاسخ به این سؤال ابتدا لازم است معنای «مقدس» و ویژگی‌های امر مقدس روشن شود.

معنای مقدس

برای «مقدس» معانی متعددی ذکر شده است، بدون اینکه بخواهیم در معرکه آزاد دربارهٔ تعریف الفاظ وارد شویم به آنچه می‌تواند به تعیین موضوع کمک کند اشاره می‌کنیم.

باید توجه داشت که منشاء تقدس امری طبیعی و عادی نیست، بلکه امری متعالی و برتر از عالم طبیعت است. خداپرستان، خدا را منشاء همه تقدس‌ها می‌دانند، زیرا او متعالی است. چنانکه در آیات کریمه قرآن کریم و روایات اسلامی بر عظمت و تعالی خداوند تأکید فراوان شده است. منشاء قدسی به دلیل تعالی‌اش واجد دو خصیصه اصلی هیبت و جذابت است و به همین علت موجب برانگیختن دو واکنش به ظاهر متضاد در انسان می‌شود از طرفی خوف و خشیت و از طرف دیگر رجاء و شوق. البته این خوف و خشیت به هیچ وجه به معنای ترس نفرت‌آور نیست، بلکه احساس عظمت و شکوه و جلالی است که موجب درک کوچکی خود می‌شود در مثال به مراتب جزئی و کوچک‌تر آن می‌توان احساسی را که انسان نسبت به یک استاد فرهیخته پیدا می‌کند به آن تشبیه کرد، به صورتی که هر اندازه عظمت بیشتری در طرف مقابل یافت شده و فاصله وجودی بیشتری مشاهده و در دل احترام بیشتری به او احساس می‌کند.

در اینجاست که اگر از حد عادی و ممکن در عالم طبیعت فراتر رود به حد قداست می‌رسد. این اشتیاق و جذب شدید به دلیل ادراک نوعی هم‌سنخی و ملائمت با نفس است. یعنی در عمق وجود خود امر مقدسی را می‌یابیم، بلکه امر مقدس را اصل و حقیقت هستی خویش یافته و به همین دلیل شدیدترین احساس نزدیکی را به آن داریم.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَ تَعَلَّمْ مَا تَوْسَّوْسُ بِهِ نَفْسُهُ وَ تَحَنَّنْ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ [۱] (ما انسان را خلق کردیم و می‌دانیم که نفس او، او را به چه چیزی وسوسه می‌کند و ما از رگ گردن به او نزدیکتر هستیم.)

ویژگی‌های امر مقدس

با توجه به آنچه ذکر شد می‌توان ویژگی‌های امر مقدس را این چنین برشمرد:

۱. دارای عظمت و تعالی و برتری از عالم طبیعت است و فاصله پرنشدنی میان خالق و مخلوق وجود دارد.
۲. به علت همین تعالی هیبت‌انگیز، موجب پیدایش حالت خوف و خشیت در انسان می‌شود، به نحوی که در برابر او نه چون و چرایی روا می‌دارد و نه نقص فرمانی می‌کند.
۳. اصل و ارزش و حقیقت هستی است به نحوی که همه حیات را پوشانده و به زندگی معنا می‌دهد.
۴. به همین علت، تمام خوبی‌ها را دارد و پر جذب و دلرباست.
۵. در نتیجه دلربایی و زیبایی مطلقش، حالت شوق و رجا را در انسان برمی‌انگیزد و به سوی اوامر و نواهی جذب می‌کند. [۲]

منشاء تقدس

امر مقدس، منشاء تقدس یافتن امور ذاتاً نامقدس می‌شود. هیچ یک از امور طبیعی و بشری، و به عبارت دیگر هیچ امر مخلوقی، فی‌نفسه، مقدس نیست؛ زیرا نه تعالی و عظمت دارد، نه هستی ذاتی مستقل و نه کمال مطلق است؛ بنابراین هر امر بشری یا طبیعی تقدس یافته، تقدسش از خودش نیست.

فرایند قداست یافتن امور

اما فرایند قداست یافتن و قدسی شدن این امور چگونه است؟ و چگونه امور ذاتاً نامقدس، جذب قداست می‌کنند؟ از نظر انسان مؤمن، که جذب امر مقدس او را فرا گرفته و عشق به آن منبع ازلی وجود او را پر کرده است، هر آنچه به معشوق ازلی تعلق دارد زیبا، کامل، بزرگ و محترم است. ملاک احترام یافتن و کسب قداست، تعلق به امور مقدس یا حضور و تجلی آن است. از این روست که برای فرد عاشق، خانه معشوق زیبا و محترم بوده و در و دیوار آن هم دوست‌داشتنی است و هر چه نشانی از معشوق متعالی دارد بزرگ و زیبا و محترم است. از نظر فرد دیندار، همه زمان‌ها و مکان‌ها و اشیاء و انسان‌ها، از آنجا که متعلق به خداوند هستند، نوعی تقدس دارند، اما برخی از آنان به جهت ارتباط خاص،

تقدس ویژه‌ای کسب می‌کنند. زمان‌هایی که تجلی خاص خداوند در آنها اتفاق افتاده (مانند: شب‌های قدر، ماه خدا، عید فطر و قربان و غیره) و مکان‌هایی که خداوند در آنها تجلی ویژه‌ای داشته قداس و حرمت بیشتری می‌یابد (مانند: کوه طور، مکه معظمه، مدینه، کربلا...). و انسان‌های برگزیده که مخاطب خاص الهی بوده و تلاش بیشتری برای دریافت تجلیات الهی داشته‌اند (مانند: پیامبران، ائمه اطهار، شهدا، علماء و...) و همین طور متون و کلماتی که محل تجلی خداوند هستند (مانند آیات قرآن کریم) و یا بر دل اولیاء و انبیاء تأیید‌اند (مانند احادیث قدسی و کلمات نورانی پیامبر - صلی الله علیه و آله - و ائمه - علیهم السلام -) همه و همه قداس و احترام ویژه‌ای خواهند یافت.

بدین ترتیب معلوم می‌شود که امور بشری که فی نفسه فاقد تقدس به‌شمار می‌روند، نیز می‌توانند قداس یافتند.

معرفی منابع بیشتر

- ۱- هادی صادقی، درآمدی بر کلام جدید، نشر معارف و کتاب طه، قم، بهار ۱۳۸۲، چاپ اول.
- ۲- بیات، عبدالرسول، فرهنگ واژه‌ها، انتشارات فرهنگ و اندیشه دینی.
- ۳- خسروپناه، عبدالحسین، کلام جدید، قم، مرکز مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی حوزه.
- ۴- پترسون مایکل و جمعی از نویسندگان، عقل و اعتقاد دینی، ترجمه سلطانی و نراقی، تهران، طرح نو.

پانویس

۱. ↑ ق/سوره ۵۰، آیه ۱۶.
۲. ↑ صادقی، هادی، درآمدی بر کلام جدید، ص ۶۲.

منبع

اندیشه قم.

رده‌های این صفحه: فرهنگ و اجتماع | فرهنگ دینی